

Representantforslag 13 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Bjørn Lødemel, Trond Helleland, Siri A. Meling, Olemic Thommessen og Lars Myraune

Dokument 8:13 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Bjørn Lødemel, Trond Helleland, Siri A. Meling, Olemic Thommessen og Lars Myraune om bruksrettighetene i statsallmenningene

Til Stortinget

Bakgrunn

Den private eiendomsretten har dype røtter i norsk kultur og i det norske folks bevissthet. Det samme er de allmenningsberettigedes rettigheter i statsallmenninger.

Sammen med odelsretten regnes allmenningsretten som ett av våre eldste kjente rettsinstitutt. For det enkelte menneske er det en viktig verdi å føle trygghet for sine rettigheter. Men gjennom eiendomsretten forvaltes også eiendommene til samfunnets beste, fordi eiendomsretten gir eier en personlig interesse i å forvalte eiendommen i et langsiktig perspektiv, slik at viktige samfunnsverdier på den måten holdes i hevd i generasjoner.

På 1600-tallet solgte Kongen ut allmenninger til privatpersoner og til bygder med bruksretter, og det oppsto bygdeallmenninger. Allmenninger som ikke ble solgt, ble kalt kongeallmenninger, men kalles i dag statsallmenninger. Statsallmenninger er områder som staten normalt har grunnbokshjemmelen til, men som bygdefolk har sterke bruksretter i.

Fjellova fra 6. juni 1975 nr 31 omtaler bruksrettighetene slik:

«Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med

rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva.»

På de stedene rundt om i landet der statsallmenninger ligger, har bygdefolkets rettigheter vært sterkt knyttet til dette begrepet «tida og tilhøva», og ut over å være et juridisk begrep er det også et til dels sterkt følelsesladet begrep. Opp gjennom årene har det tidvis vært stor diskusjon knyttet til hva slags bruksutøvelse som er i tråd med «tida og tilhøva».

På 2000-tallet har to arbeidsgrupper vært nedsatt for å se på spørsmålet. Den første ble nedsatt av Statskog i 2002, og den fremla en rapport om revisjon av seterforskriften som resulterte i enkelte endringer i seterforskriften samt et rundskriv som la opp til endringer i praksis. Dette er senere omtalt som «Revisjonen 2007», blant annet om utvisning av seter der det ligger til rette for en kombinasjon av jordbruksmessig og småskala turistmessig utnyttning av setrene i statsallmenningene. I 2006 ble en ny arbeidsgruppe nedsatt, og et flertall i arbeidsgruppen konkluderte med at:

«Med formuleringen «til kvar tid» i fjelloven § 2 er det sagt på en tydelig måte at allmenningsbruken ikke er bundet til de tradisjonelle bruksmåtene som det kan føres bevis for. Har man først allmenningsrett, omfatter den rett til slik benyttelse av allmenningen som eiendommens jordbruksmessige behov og aktuelle driftsmåte gjør nødvendig.»

Arbeidsgruppens arbeid resulterte i at Landbruks- og matdepartementet foretok ytterligere justeringer i seterforskriften med rundskriv, den såkalte «Revisjonen 2009». Det ble denne gangen gjort endringer knyttet til utvisning av areal til kultivering som beite, utvisning av areal til gjødselkum og oppføring av gjetterbu.

I rundskriv M-4/2009 fra Landbruks- og matdepartementet er følgende fremhevet:

«Fleirtalet i arbeidsgruppa departementet sette ned, og fleire av dei som har gitt uttale i høyringa, meiner at utnytting av vasskraft og utvising av tilleggsjord må kunne reknast som bruksrettar. Dei meiner dette ligg i omgrepet «tida og tilhøva», og at fjellova ikkje er til hinder for ei slik forståing. Departementet meiner fjellova er klar når det gjeld vasskraft, og ser ikkje grunn til å vurdere dette vidare. I merknadene i rundskrivet til § 25 har departementet likevel gitt nærmare retningsliner når det gjeld søknader om småskala utnytting av vasskraft i samband med drift av seter og drifta av eigedom med allmeningsrett. Når det gjeld tilleggsjord har departementet innhenta ei uttale frå ein tingsrettsforskar ved Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo, som konkluderer med at det no ikkje vil vere forsvarleg å fastsetje at utvising av tilleggsjord er ein bruksrett utan først å konsultere Stortinget. Det er mellom anna vist til at heimelen i fjellova ikkje er klar nok, og at det ikkje er i tråd med den praksis vi har hatt i mange år og som Stortinget har fått opplyst om ved fleire høve. Departementet vil komme tilbake til dette seinare.»

Forslagsstillerne er av den oppfatning at den løsing regjeringen Stoltenberg II har lagt opp til her, ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer fjellovas in-

tensjoner om at bruk skal tillates i tråd med «tida og tilhøva», og viser til at et flertall i arbeidsgruppen mente at også utnyttelse av vannfall i statsallmenning til produksjon av elektrisk kraft til husbehov for bruksrettshaverne i enkelte tilfeller må kunne anses som utøvelse av bruksrett. Blant annet på denne bakgrunn mener forslagsstillerne at de allmeningsberettigedes rettsstilling bør drøftes på et bredt grunnlag i Stortinget, og mener rundskrivet må forstås slik at også regjeringen er enig i dette.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om de bruksberettigedes rettigheter i statsallmenningene, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fjerne den rettslige uklarheten på området.

20. oktober 2010